

**DIREKTIVA SAVETA EVROPSKE UNIJE 2004/113/EZ OD 13. DECEMBRA 2004. KOJOM SE PRIMENJUJE
NAČELO RAVNOPRAVNOSTI MUŠKARACA I ŽENA U MOGUĆNOSTI DOBIJANJA I NABAVKE ROBA,
ODNOSNO PRUŽANJA USLUGA**

SAVET EVROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o osnivanju Evropske zajednice, a posebno njegov član 13. stav 1., uzimajući u obzir predlog Komisije,

uzimajući u obzir Mišljenje Evropskog parlamenta¹,

uzimajući u obzir Mišljenje Evropskog ekonomskog i socijalnog odbora², uzimajući u obzir mišljenje Odbora regija³, budući da:

(1) u skladu s članom 6. Ugovora o Evropskoj uniji, Unija se temelji na načelima slobode, demokratije, poštovanja ljudskih prava i osnovnih sloboda te vladavini prava, načelima koja su zajednička svim državama članicama, i poštuje osnovna prava garantovana Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, koja kao opšta načela prava Zajednice proizlaze iz zajedničkih ustavnih tradicija država članica;

(2) pravo svih osoba na jednakost pred zakonom i zaštitu od diskriminacije predstavlja univerzalno pravo priznato Opštom deklaracijom o ljudskim pravima, Konvencijom Ujedinjenih naroda o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, Paktima Ujedinjenih naroda o građanskim i političkim pravima te o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima te Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, koje su potpisale sve države članice;

(3) kod zabrane diskriminacije važno je poštovati ostala osnovna prava i slobode, uključujući zaštitu privatnog i porodičnog života te poslovanje u tom kontekstu i slobodu veroispovesti;

(4) ravnopravnost muškaraca i žena predstavlja osnovno načelo Evropske unije. Članovi 21. i 23. Povelje o osnovnim pravima Evropske unije zabranjuju svaku diskriminaciju na osnovu pola i zahtevaju da se ravnopravnost između muškaraca i žena osigura na svim područjima;

(5) član 2. Ugovora o osnivanju Evropske zajednice određuje da promovisanje spomenute ravnopravnosti predstavlja jednu od ključnih zadataka Zajednice. Slično tome, član 3. stav 2. Ugovora zahteva od Zajednice da deluje u cilju ukidanja neravnopravnosti i promoviše ravnopravnost između muškaraca i žena u okviru svih svojih aktivnosti;

(6) u svom Saopštenju o agendi socijalne politike Komisija je izrazila nameru da predloži direktivu o polnoj diskriminaciji van tržišta rada. Spomenuti predlog je u potpunosti usklađen sa Odlukom Saveta 2001/51/EZ od 20. decembra 2000. kojom se utvrđuje Program okvirne strategije Zajednice o ravnopravnosti polova (2001.-2005.)⁴, koja obuhvata sve politike Zajednice i usmerena je na promovisanje ravnopravnosti između muškaraca i žena kroz prilagođavanje tih politika i sprovođenje

¹ Mišljenje dato 30. marta 2004.

² SL C 241, 28.9.2004., str. 44.

³ SL C 121, 30.4.2004., str. 27.

⁴ SL L 17, 19.1.2001., str. 22.

praktičnih mera kako bi se poboljšao položaj muškaraca i žena u društvu;

(7) na sastanku u Nici od 7. i 9. decembra 2000. Evropski Savet je pozvao Komisiju da usvajanjem predloga direktive o promovisanju ravnopravnosti polova u područjima koja nisu vezana za zapošljavanje i poslovni život, ojača prava u području ravnopravnosti;

(8) Zajednica je usvojila niz pravnih instrumenata za sprečavanje i suzbijanje polne diskriminacije na tržištu rada. Ovi su instrumenti potvrdili značaj zakonodavstva u borbi protiv diskriminacije;

(9) polna diskriminacija, uključujući uznemiravanje i polno uznemiravanje, takođe se odvija na područjima van tržišta rada. Ovakva diskriminacija može biti jednako štetna jer predstavlja prepreku punoj i uspešnoj integraciji muškaraca i žena u privredni i društveni život;

(10) posebni se problemi uočavaju u mogućnosti dobijanja i nabavke roba, odnosno pružanja usluga. Iz tog razloga treba da se spreči i ukloni polna diskriminacija u ovom području. Kao u slučaju Direktive Saveta 2000/43/EZ od 29. juna 2000. o primeni načela jednakosti osoba bez obzira na njihovo rasno i etničko poreklo⁵, ovaj se cilj može bolje ostvariti pomoću zakonodavstva Zajednice;

(11) spomenuto zakonodavstvo treba da zabrani polnu diskriminaciju u pogledu mogućnosti dobijanja i nabavke roba, odnosno pružanja usluga. Pod pojmom roba podrazumeva se roba u smislu odredaba Ugovora o osnivanju Evropske zajednice koje se odnose na slobodno kretanje roba. Usluge se smatraju uslugama u smislu člana 50. istog Ugovora;

(12) radi sprečavanja polne diskriminacije ova se Direktiva primenjuje na posrednu i neposrednu diskriminaciju. Neposredna diskriminacija postoji isključivo kada se prema nekoj osobi na osnovu pola postupa nepovoljnije nego prema drugoj osobi u uporedivoj situaciji. Saglasno tome, na primer, razlike u pružanju usluga zdravstvene zaštite koje su posledica fizičkih različitosti između muškaraca i žena, ne mogu se smatrati uporedivim situacijama i stoga ne predstavljaju diskriminaciju;

(13) zabrana diskriminacije primenjuje se na osobe koje dostavljaju robu i pružaju usluge dostupne javnosti i koje se nude van područja privatnog i porodičnog života i poslovanja u tom kontekstu. Ona se ne primenjuje na sadržaj medija ili oglasa niti na javno ili privatno obrazovanje;

(14) svi pojedinci su slobodni da u sklapanju ugovora i odabiru ugovornog partnera za određeni posao. Pojedinaac koji dostavlja robu ili pruža usluge može imati niz subjektivnih razloga za odabir ugovornog partnera. Ukoliko se spomenuti odabir ne temelji na polu dotične osobe, ova Direktiva ne dovodi u pitanje slobodu pojedinca da odabere ugovornog partnera;

(15) veliki broj već postojećih pravnih instrumenata osigurava primenu načela jednakosti muškaraca i žena na području zapošljavanja i rada. Stoga se ova Direktiva ne primenjuje u tom području. Isti se razlozi primenjuju na područje samostalnog zapošljavanja, budući da je ono obuhvaćeno postojećim pravnim instrumentima. Ova se Direktiva primenjuje isključivo na osiguranje i penzije koje su privatne, dobrovoljne i odvojene od radnog odnosa;

(16) različito tretiranje prihvatljivo je isključivo ako je opravdano zakonitim ciljem. Zakoniti cilj može

⁵ SL L 180, 19.7.2000., str. 22.

biti, na primer, zaštita žrtava seksualnog nasilja (u slučajevima uspostavljanja skloništa za osobe jednog pola), razlozi privatnosti i dostojanstva (kada, na primer, osoba pruža smeštaj u delu svog stana), promovisanje ravnopravnosti polova ili interesa muškaraca ili žena (na primer, dobrovoljne organizacije u kojima je zastupljen jedan pol), sloboda udruživanja (u slučajevima članstva u odvojenim privatnim klubovima) i organizacija sportskih aktivnosti (na primer, sportske priredbe na kojima učestvuju pripadnici samo jednog pola). Uprkos tome, sva ograničenja moraju biti prikladna i potrebna u skladu sa kriterijumima koji proizlaze iz sudske prakse Suda Evropskih zajednica;

(17) načelo jednakosti u pogledu mogućnosti dobijanja i nabavke roba, odnosno pružanja usluga ne zahteva da se one uvek moraju dostavljati muškarcima i ženama na zajedničkoj osnovi, pod uslovom da se ne osiguravaju na povoljniji način pripadnici jednog pola;

(18) upotreba aktuarskih faktora koji se odnose na pol široko je rasprostranjena kod pružanja osiguranja i ostalih povezanih finansijskih usluga. Radi osiguranja jednakosti muškaraca i žena upotreba pola kao aktuarskog faktora ne sme dovesti do razlika u pojedinačnim premijama i povlasticama. Kako bi se izbeglo iznenadno prilagođavanje tržišta, primena ovog pravila odnosi se isključivo na nove ugovore zaključene nakon datuma prenošenja ove Direktive;

(19) određene kategorije rizika mogu varirati u odnosu na polove. U nekim slučajevima pol predstavlja jedan, ali ne nužno i jedini odlučujući faktor kod procene osiguravajućeg rizika. Za ugovore koji osiguravaju te vrste rizika države članice mogu da odluče da dozvole izuzetak od pravila o jednakim premijama i povlasticama, ukoliko osiguraju da su aktuarski i statistički podaci, na kojima se temelje izračuni, pouzdani, redovno ažurirani i dostupni javnosti. Izuzeci se dopuštaju jedino na onim područjima gde nacionalno zakonodavstvo još nije predvidelo primenu pravila o ravnopravnosti. Pet godina nakog usvajanja ove Direktive države članice treba da preispitaju opravdanost ovih izuzetaka uzimajući u obzir najnovije aktuarske i statističke podatke, te izveštaj Komisije sastavljen tri godine nakog prenošenja ove Direktive;

(20) nepovoljnije tretiranje žena zbog trudnoće i materinstva smatra se oblikom neposredne diskriminacije na osnovu pola te je stoga zabranjeno u okviru osiguravajućih i povezanih finansijskih usluga. Troškovi vezani za rizike zbog trudnoće i materinstva ne smeju da se pripišu pripadnicima samo jednog pola;

(21) osobama koje su bile izložene diskriminaciji na osnovu pola treba da se osiguraju odgovarajuća sredstva pravne zaštite. Radi pružanja efikasnijeg nivoa zaštite, udruženjima, organizacijama i ostalim pravnim telima treba omogućiti da na način koji odrede države članice, učestvuju u postupcima delujući u ime ili kao podrška žrtvama, pritom ne dovodeći u pitanje nacionalna pravila postupka vezana za zastupanje i odbranu pred sudom;

(22) pravila o teretu dokazivanja treba da se prilagode ako se radi o očiglednom slučaju diskriminacije, a radi efikasne primene načela jednakosti teret dokazivanja treba da se prenese na tuženog ako se dostavi dokaz ovakve diskriminacije;

(23) efikasna primena načela jednakosti zahteva odgovarajuću sudsku zaštitu od viktimizacije;

(24) u svrhu promovisanja načela jednakosti države članice trebaju podsticati dijalog s relevantnim interesnim grupama, u čijem je zakonitom interesu, u skladu sa nacionalnim zakonom i

praksom, da daju svoj doprinos borbi protiv diskriminacije na osnovu pola u pogledu mogućnosti dobijanja i nabavke roba, odnosno pružanja usluga;

(25) zaštita od polne diskriminacije treba da se ojača uspostavljanjem jednog ili više tela u svakoj državi članici koje će biti nadležno za analizu povezanih problema, studiju mogućih rešenja i pružanje konkretne pomoći žrtvama. To telo ili tela može biti isto ono koje je na državnom nivou odgovorno za odbranu ljudskih prava i zaštitu prava pojedinaca ili za primenu načela jednakosti;

(26) ova Direktiva utvrđuje minimalne zahteve čime se državama članicama omogućava da uvedu ili zadrže povoljnije odredbe. Sprovođenje ove Direktive ne sme da služi kao opravdanje za nenapredovanje u odnosu na situaciju koja trenutno prevladava u svakoj državi članici;

(27) za kršenje obaveza iz ove Direktive države članice trebaju da predvide efikasne i srazmerne kazne sa preventivnom svrhom;

(28) budući da države članice ne mogu zadovoljavajuće da ostvare ciljeve ove Direktive, to jest da osiguraju zajednički visok stepen zaštite od diskriminacije u svim državama članicama, i budući da se ti ciljevi, zbog obima i efekta delovanja, mogu bolje ostvariti na nivou Zajednice, Zajednica može usvojiti mere u skladu s načelom supsidijarnosti, kako je predviđeno u članu 5. Ugovora. U skladu s načelom srazmernosti, kako je predviđeno u istom članu, ova se Direktiva ograničava na ono što je nužno za postizanje ovog cilja;

(29) u skladu sa stavom 34. međuinstitucionalnog dogovora o boljem zakonodavstvu⁶ države članice se pozivaju da, u sopstvenom interesu i u interesu Zajednice, sastave i objave vlastite tabele koje će, u onoj meri u kojoj je to moguće, prikazati korelaciju između ove Direktive i mera prenošenja,

DONELO JE OVU DIREKTIVU:

POGLAVLJE I. OPŠTE ODREDBE

Član 1.

Cilj

Cilj ove Direktive jeste da utvrdi okvir za suzbijanje polne diskriminacije u pogledu mogućnosti dobijanja i nabavke roba, odnosno pružanja usluga radi delotvorne primene načela jednakosti muškaraca i žena u državama članicama.

Član 2. Definicije

U svrhu ove Direktive primenjuju se sledeće definicije:

(a) neposredna diskriminacija: kada se prema osobi, na temelju pola, postupa nepovoljnije nego što se postupa ili bi se postupalo prema drugoj osobi u uporedivoj situaciji;

(b) posredna diskriminacija: kada bi naočigled neutralna pravna norma, kriterijum ili praksa dovela u posebno nepovoljni položaj osobe jednog pola u odnosu na osobe suprotnog pola, osim ako se ta pravna

⁶ SL C 321, 31.12.2003., str. 1.

norma, kriterijum ili praksa objektivno opravdava zakonitim ciljem, a sredstva postizanja tog cilja su prikladna i potrebna;

(c) uznemiravanje: neželjeno ponašanje uslovljeno polom osobe, koje ima za cilj ili koje stvarno predstavlja povredu ličnog dostojanstva i koje stvara zastrašujuće, neprijateljsko, ponižavajuće, neugodno ili uvredljivo okruženje;

(d) polno uznemiravanje: bilo koji oblik neželjenog verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja na osnovu pola, koje ima za cilj ili koje stvarno predstavlja povredu ličnog dostojanstva i koje stvara zastrašujuće, neprijateljsko, ponižavajuće, neugodno ili uvredljivo okruženje.

Član 3. Okvir

1. U granicama ovlašćenja Zajednice ova se Direktiva primenjuje na sve osobe koje se bave nabavkom roba i pružanjem usluga dostupnih javnosti, bez obzira pripada li dotična osoba javnom ili privatnom sektoru, uključujući javna tela, i koje se nude van područja privatnog i porodičnog života i poslovanja u tom kontekstu.

2. Ova Direktiva ne dovodi u pitanje slobodu pojedinca da odabere ugovornog partnera, ukoliko se taj odabir pojedinca ne zasniva na polu ugovornog partnera.

3. Ova se Direktiva ne primenjuje na sadržaj medija i oglasa niti na obrazovanje.

4. Ova se Direktiva ne primenjuje na područje zapošljavanja i rada. Ova se Direktiva ne primenjuje na područje samostalnog zapošljavanja, budući da je ono obuhvaćeno drugim zakonodavnim aktima Zajednice.

Član 4.

Načelo jednakosti

1. U svrhu ove Direktive načelo jednakosti muškaraca i žena znači da:

(a) je zabranjena svaka neposredna diskriminacija na osnovu pola, uključujući nepovoljnije tretiranje žena zbog trudnoće ili materinstva;

(b) je zabranjena svaka posredna diskriminacija na osnovu pola.

2. Ova Direktiva ne dovodi u pitanje povoljnije odredbe koje se odnose na zaštitu žena u pogledu trudnoće i materinstva.

3. Uznemiravanje i polno uznemiravanje u smislu ove Direktive smatra se diskriminacijom na osnovu pola te se, stoga, zabranjuje. Ako osoba odbije ili podlegne takvom ponašanju, to se ne sme upotrebiti kao osnova za odluku koja utiče na tu osobu.

4. Podsticanje na neposrednu ili posrednu diskriminaciju na osnovu pola se, u smislu ove Direktive, smatra diskriminacijom.

5. Ova Direktiva ne isključuje razlike u tretiranju, ukoliko se dostava roba i pružanje usluga isključivo ili prvenstveno osobama jednog pola opravdava zakonitim ciljem, a sredstva za

postizanje tog cilja su prikladna i potrebna.

Član 5.

Aktuarski faktori

1. Države članice osiguraće da ni u jednom novom ugovoru zaključenom nakon 21. decembra 2007., prilikom izračunavanja premija i povlastica u svrhu osiguravajućih i povezanih finansijskih usluga, upotreba pola kao faktora ne dovede do razlika u pojedinačnim premijama i povlasticama.
2. Ne dovodeći u pitanje stav 1., do 21. decembra 2007. države članice mogu da odluče da dopuste srazmerne razlike u pojedinačnim premijama i povlasticama, ukoliko je upotreba pola odlučujući faktor kod procene rizika na osnovu relevantnih i preciznih aktuarskih i statističkih podataka. Dotične države članice o tome obaveštavaju Komisiju i osiguravaju redovno prikupljanje, objavljivanje i ažuriranje preciznih podataka koji su relevantni za upotrebu pola kao odlučujućeg aktuarskog faktora. Spomenute države članice preispituju svoju odluku pet godina nakon 21. decembra 2007. uzimajući u obzir izveštaj Komisije spomenut u članu 16. i Komisiji prosleđuju rezultate tog preispitivanja.
3. U svakom slučaju troškovi vezani za trudnoću i materinstvo ne smeju dovesti do razlika u pojedinačnim premijama i povlasticama.

Države članice mogu da odlože sprovođenje mera potrebnih za usklađivanje s ovim stavom za najkasnije dva meseca nakon 21. decembra 2007. U tom slučaju dotične države članice o tome odmah obaveštavaju Komisiju.

Član 6.

Afirmativne mere

Radi osiguranja potpune ravnopravnosti muškaraca i žena u praksi, načelo jednakosti ne sprečava države članice da zadrže ili usvoje posebne mere kako bi sprečile ili nadoknadile nepovoljni položaj zbog pola.

Član 7.

Minimalni zahtevi

1. Radi zaštite načela jednakosti muškaraca i žena države članice mogu uvesti ili zadržati povoljnije odredbe od onih utvrđenih u ovoj Direktivi.
2. Sprovođenje ove Direktive ni u kojem slučaju ne predstavlja osnov za smanjenje nivoa zaštite od diskriminacije, koju su države članice već osigurale u oblastima obuhvaćenim ovom Direktivom.

POGLAVLJE II.

PRAVNA SREDSTVA I IMPLEMENTACIJA

Član 8.

Obrana prava

1. Države članice osiguravaju da radi izvršenja obaveza shodno ovoj Direktivi sudski i/ili upravni postupci, uključujući postupke medijacije, kada se oni smatraju prikladnim, budu dostupni svim osobama koje se smatraju oštećenim zbog nepoštovanja načela jednakosti, čak i nakon završetka odnosa u kojem je došlo do navodne diskriminacije.
2. U svoje nacionalne pravosudne sisteme države članice uvode potrebne mere za osiguranje stvarne i efikasne naknade ili odštete, kako odluče države članice, za gubitak ili štetu koju je oštećena osoba pretrpela kao posledicu diskriminacije u smislu ove Direktive, na način koji ima efekat prevencije i srazmeran je pretrpljenoj šteti. Prethodno utvrđivanje gornje granice ne ograničava spomenute naknade ili odštete.
3. Države članice osiguravaju da udruženja, organizacije i ostala pravna tela koja u skladu s kriterijumima utvrđenim u nacionalnom zakonu, imaju zakonski interes za osiguranje usklađenosti s odredbama ove Direktive, delujući u ime ili kao podrška tužiocu uz njegovo/njeno odobrenje, mogu učestvovati u svim sudskim i/ili upravnim postupcima predviđenim za sprovođenje obaveza shodno ovoj Direktivi.
4. Stavovi 1. i 3. ne dovode u pitanje nacionalne propise vezane za rokove za podizanje tužbi koje se odnose na načelo jednakosti.

Član 9.

Teret dokazivanja

1. U skladu sa svojim nacionalnim pravosudnim sistemima države članice preduzimaju potrebne mere kako bi osigurale da u slučaju kada osobe koje se smatraju oštećenim zbog nepoštovanja načela jednakosti, pred sudom ili drugim nadležnim telom utvrde činjenice na osnovu kojih se može pretpostaviti da je došlo do neposredne ili posredne diskriminacije, tuženi mora dokazati da nije prekršio načelo jednakosti.
2. Odredbe iz stava 1. ne sprečavaju države članice da uvedu pravila o dokazivanju koja su povoljnija za tužioca.
3. Stav 1. se ne primenjuje na kaznene postupke.
4. Stavovi 1., 2. i 3. se takođe primenjuju na sve postupke u skladu s članom 8. stavom 3.
5. Države članice nisu obavezne da primene stav 1. na postupke u kojima je sud ili drugo nadležno telo zaduženo za ispitivanje činjenica u vezi sa slučajem.

Član 10.

Viktimizacija

U svoje nacionalne pravosudne sisteme države članice uvode potrebne mere za zaštitu osoba od svakog nepovoljnog tretiranja ili nepovoljne posledice kao reakcije na tužbu ili sudske postupke u svrhu sprovođenja usklađenosti sa načelom jednakosti.

Član 11.

Dijalog sa relevantnim interesnim grupama

U vidu promovisanja načela jednakosti, države članice podstiču dijalog sa relevantnim interesnim grupama u čijem je zakonitom interesu, u skladu sa nacionalnim zakonom i praksom, da u području dobijanja i nabavke roba, odnosno pružanja usluga daju svoj doprinos borbi protiv diskriminacije na osnovu pola.

POGLAVLJE III.

TELA ZA PROMOVISANJE NAČELA JEDNAKOSTI

Član 12.

1. Države članice imenuju i usvajaju potrebne odredbe za delovanje jednog ili više tela za promovisanje, analizu, praćenje i podršku načela jednakosti svih osoba bez diskriminacije na osnovu pola. Ova tela mogu biti u sastavu agencija koje su na nacionalnom nivou zadužene za odbranu ljudskih prava ili zaštitu prava pojedinaca, ili za primenu načela jednakosti.

2. Države članice osiguravaju da nadležnosti tela iz stava 1. uključuju sledeće:

(a) pružanje nezavisne pomoći žrtvama diskriminacije u njihovim tužbama zbog diskriminacije, ne dovodeći u pitanje prava žrtava i udruženja, organizacija ili drugih pravnih tela iz člana 8. stav 3.;

(b) sprovođenje nezavisnih anketa o diskriminaciji;

(c) objavljivanje nezavisnih izveštaja i sastavljanje preporuka o svim pitanjima koja se odnose na ovakvu diskriminaciju.

POGLAVLJE IV. ZAVRŠNE ODREDBE

Član 13.

Usklađenost

Države članice preduzimaju potrebne mere kako bi osigurale poštovanje načela jednakosti u pogledu dobijanja i nabavke roba, odnosno pružanja usluga unutar okvira ove Direktive, a posebno:

(a) ukidanje svih zakona i drugih propisa koji su u suprotnosti sa načelom jednakosti;

(b) poništavanje ili izmenu i dopunu svih ugovornih odredbi, unutrašnjih pravila preduzeća i propisa koji uređuju profitna ili neprofitna udruženja, u suprotnosti sa načelom jednakosti.

Član 14.

Kaznene odredbe

Države članice utvrđuju pravila o kaznama za kršenje nacionalnih odredbi koje su usvojene shodno ovoj Direktivi i preduzimaju sve potrebne mere kako bi osigurale njihovo sprovođenje. Kazne koje mogu uključivati plaćanje naknade žrtvi su efikasne, srazmerne i sa preventivnim dejstvom. Države članice obaveštavaju Komisiju o ovim odredbama najkasnije do 21. decembra 2007. i bez odlaganja izveštavaju o svim naknadnim izmenama i dopunama.

Član 15.

Širenje informacija

Države članice trebaju da se pobrinu da na celokupnom svojoj teritoriji, koristeći sva prikladna sredstva, upoznaju relevantne osobe sa odredbama koje su usvojene shodno ovoj Direktivi zajedno sa već važećim i pripadajućim odredbama.

Član 16.

Izveštaji

1. Do 21. decembra 2009., a nakon toga svake pete godine, države članice Komisiji dostavljaju sve raspoložive informacije o sprovođenju ove Direktive.

Komisija sastavlja sažet izveštaj koji uključuje pregled trenutnih praksi država članica vezane za

član 5. u pogledu upotrebe pola kao faktora prilikom izračunavanja premija i povlastica. Najkasnije do 21. decembra 2010. Komisija dostavlja spomenuti izveštaj Evropskom parlamentu i Savetu. Po potrebi, u prilogu svog izveštaja Komisija iznosi predloge za izmenu ove Direktive.

2. U svom izveštaju Komisija uzima u obzir stavove relevantnih interesnih grupa.

Član 17.

Prenošenje

1. Države članice će doneti potrebne zakone i druge propise kako bi se uskladili sa odredbama ove

Direktive najkasnije do 21. decembra 2007. One će Komisiji odmah dostaviti tekst tih odredaba.

Kada države članice budu donosile ove mere, te će mere prilikom njihove službene objave sadržati uputstva na ovu Direktivu ili će se uz njih navesti takva uputstva. Načine izrade uputstava predvide će države članice.

2. Države članice će Komisiji dostaviti tekst odredaba nacionalnog prava koji budu donele u području na koje se odnosi ova Direktiva.

Član 18.

Stupanje na snagu

Ova Direktiva stupa na snagu na dan objave u Službenom listu Evropske unije.

Član 19.

Adresati

Ova je Direktiva upućena državama članicama. Sastavljeno u Briselu 13. decembra 2004.

Za Savet Predsednik B. R. BOT